

Erik van Meersbergen:

'Passend onderwijs is geloven in ontwikkeling'

'Het beoordelen van wat gedragsproblemen zijn, is subjectief en situatiegebonden. Sterker nog; problemen met het gedrag van jongeren hebben vaak niet zozeer met gedragsproblematiek te maken, maar met de manier waarop het onderwijs al of niet voldoende tegemoetkomt aan de (onderwijs) behoeften van een leerling.' Het mag duidelijk zijn, Erik van Meersbergen houdt van controverse. Zijn doel is het onderwijs te veranderen en dan mag je de boel best wat opschudden.

Erik van Meersbergen

Erik van Meersbergen is orthopedagoog en lerarenopleider bij Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg (OSO). Hij heeft diverse publicaties over Passend Onderwijs op zijn naam staan en verzorgde twee keer een scholing binnen het Samenwerkingsverband VO Kop van Noord-Holland. Hij pleit ervoor om, met name in het VO, 'probleemgedrag' in de juiste context te plaatsen en niet te snel toe te wijzen aan kindeigenschappen. 'Gedrag kan ook een signaal zijn. Of een gevolg van onjuiste verwachtingen, van onvoldoende ontwikkelde sociale en emotionele competenties, veranderingen in de thuis-situatie of van handelingsverlegenheid van de leraar.'

Beeldvorming

Preventie van gedragsproblemen begint volgens Van Meersbergen bij de eerste beeldvorming van gedrag. 'Hoe kijk je naar jonge mensen in ontwikkeling?' Klassiek is de vertaalslag die vaak gemaakt wordt van het signaleren van probleemgedrag naar het stellen van een diagnose. 'Vaak wordt gezocht naar wat er mis is met het kind', weet Van Meersbergen. 'Die neiging heeft zijn oorsprong in het medisch model en het zoeken naar wat iemand mankeert. In het onderwijs zien we dat terug in de bekende rugzakjescultuur die aan ieder label een zak geld hangt. Het enige wat je daar mee bereikt is dat kinderen in een hokje worden gestopt en daar bijna niet meer uitkomen. Wat je in plaats daarvan moet doen, is de signalen van probleemgedrag vertalen naar onderwijsbehoeften. Dus je niet langer afvragen 'wat heeft dit kind?' maar 'wat heeft dit kind nodig? Vertoont een leerling probleemgedrag in de klas? Dan krijgt het niet wat het nodig heeft. Je verlegt op die manier het probleem, en daarmee de verantwoordelijkheid voor de oplossing,

van de leerling naar de leraar. En dat is de enige juiste weg naar Passend Onderwijs.'

Handelingsgericht werken

Bij passend onderwijs stem je af op de onderwijsbehoeften van een leerling en die zijn per definitie voor iedere leerling anders. Een tovermiddel is er dus niet. Maar wel iets wat volgens Van Meersbergen dicht in de buurt komt: Handelingsgericht werken. Door voortdurend de cyclus te doorlopen van waarnemen, begrijpen, plannen en realiseren, kom je steeds dicht bij een situatie waarin het onderwijs aansluit bij de onderwijsbehoeften. En wanneer een leerling krijgt wat het nodig heeft, wordt het uitgedaagd, voelt het zich veilig en wil het leren. Bovendien gaat handelingsgericht werken uit van wat een leerling wél kan, in plaats van wat het niet kan. 'Ik ben er van overtuigd dat je met die aanpak nog maar 1 tot 5% overhoudt met hardnekkige gedragsproblemen. Voor die kinderen kun je een apart plan opstellen.'

Interpretatie van gedrag

Omgaan met gedrag begint met het waarnemen en het

duiden van gedrag. 'We moeten ons realiseren dat de interpretatie van gedrag altijd samenhangt met de eigen kaders. Bovendien is gedrag veranderlijk en ingegeven door de situatie. Niemand gedraagt zich 24 uur per dag en 7 dagen in de week druk of ongeconcentreerd.' Hoe kun je gedrag dan toch goed beoordelen? Van Meersbergen heeft hiervoor diverse tools ontwikkeld. Zo stelde hij een kijkwijzer op die inzicht geeft in de factoren die de ontwikkeling van een kind stimuleren of belemmeren. Ook ontwikkelde hij een checklist die de leraar helpt de werkhouding te observeren en zo de relatie te bepalen tussen leren en gedrag. Bovendien ontwikkelde hij een instrument waarmee een leerkracht de eigen interpretatie van gedrag nog eens onder de loep kan leggen. Is het gedrag leerlinggebonden of situatiegebonden? Is het gedrag uit onmacht, onkunde of onwil? En: wie heeft het probleem: de leerling, de groep of de leraar? Doel van Van Meersbergen is te voorkomen dat probleemgedrag te snel gekoppeld wordt aan kindkenmerken.

Differentiatie

Van Meersbergen bestrijdt dat zijn visie een geheel nieuwe werkwijze vraagt. Hij verwijst graag naar klassieke pedagogen en onderwijsexperts zoals Kok, Stevens en Van der Wolf & van Beukering die de vraag

van het kind centraal stelden en zo hielpen het adaptief onderwijs in te richten. 'De ideeën van passend onderwijs zijn echt niet nieuw. Alleen er structureel naar handelen, dat is wel nieuw. Misschien niet zozeer in het PO, maar wel in het VO.' Leraren kunnen volgens Van Meersbergen niet meer volstaan met het overbrengen van kennis. 'De manier waarop het primair onderwijs al langere tijd omgaat met differentiatie in de klas moet ook gemeengoed worden op het voortgezet onderwijs. Van Meersbergen pleit voor training op schoolniveau voor leraren op dit gebied. 'Het vraagt om een nieuwe waardeset en daar moeten leraren in ondersteund worden.'

Groeiend besef

Hoewel er op dit gebied nog veel te winnen is, ziet Van Meersbergen vooral in de regio Kop van Noord-Holland steeds meer positieve voorbeelden. 'Alle betrokkenen staan open voor verandering. Het besef groeit dat kinderen niet in problemen in te delen zijn, maar in mogelijkheden. En wanneer je weet wat de mogelijkheden van een kind zijn, wanneer je gelooft in de volgende stap in ontwikkeling en in perspectief, dan raken de problemen vanzelf ondergeschikt en komen oplossingen sneller in beeld.'

'Het besef groeit dat kinderen niet in problemen in te delen zijn, maar in mogelijkheden'

Meer lezen?

Erik van Meersbergen heeft twee interessante publicaties geschreven over passend onderwijs:

Handelingsgericht werken in passend onderwijs. Over de onderlinge verbanden tussen passend onderwijs en handelingsgericht werken. Geïllustreerd door talloze praktijkvoorbeelden en aangevuld met een cd met 35 hulpmiddelen.

TIBtools - Gedragsvraagstukken?: zo pak je ze aan! In dit boek geeft Van Meersbergen concrete tips en tools die de leraar en de school leren hoe ze naar gedrag kunnen kijken en hoe ze hun onderwijs kunnen afstemmen op de onderwijsbehoeften van kinderen in ontwikkeling.